

6η ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΕΚΠΟΜΠΗ «Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή»

τοῦ Τομέα Ψαλμικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀ.Θ.Σ. Βόλου.
στὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ στὴν ΟΡ.ΜΑ. τῆς Ἰ.Μ.Δημητριάδου
Ἐπιμέλεια: ΚΩΝ/ΝΟΣ ΧΑΡΙΛ. ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

ΘΕΜΑ ΕΚΠΟΜΠΗΣ: Προτάσεις γιὰ τὴν ὑποστήριξη τῆς Ψαλμικῆς Τέχνης
Σάββατο, 07 Φεβρουαρίου 2015

ΣΗΜΑ ΕΝΑΡΞΕΩΣ - ΤΕΛΟΥΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ	«Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή» (Ὅσιου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Περὶ Ψαλμοῦ [De psalmo])
ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ	Ἄγιογραφικὲς καὶ Πατερικὲς Θεολογήσεις γιὰ τὴν Ἱερὰ Ψαλμωδία.
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΠΟΜΠΗΣ	Μία παραγωγή τοῦ Τομέα Ψαλμικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου.
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΠΟΜΠΗΣ	Παρουσιάζει ὁ Διευθυντὴς τοῦ Τομέα Κων/νος Καραγκούνης, Ἐπίκουρος Καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.
ΣΥΜΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	Συμπαρουσίαση: Ἀριάδνη Τσαλούχου, Ψυχολόγος.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΠΡΟΦΩΝΗΣΗ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, χαίρετε! **Γειά σας.**

Κάθε ἐβδομάδα, αὐτὴν τὴν ἡμέρα καὶ ὥρα ἀκοῦτε τὴν ἐκπομπή, «Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή», ἀφιερωμένη στὴν Ἱερὰ Ψαλμωδία τῆς Ὁρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Μπορεῖτε νὰ ἀφήνετε τὰ μηνύματά σας, πὶς παρατηρήσεις ἢ πὶς ἀπορίες σας, στὸ τηλεφωνικὸ κέντρο τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, καλώντας τὸν ἀριθμὸ 210-7298222, ἀπὸ πὶς 7 τὸ πρωὶ ἕως πὶς 8 τὸ βράδυ ἢ, ἀκόμη, μπορεῖτε νὰ καλεῖτε τὸ τηλέφωνο 6947774647 τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς ἐκπομπῆς.

Ἐπίσης, μπορεῖτε νὰ μᾶς στέλνετε προσωπικοὺς σας δίσκους ἢ ἠχογραφήσεις σας Ψαλμικῆς, πὶς ὁποῖες εὐχαρίστως θὰ παίζουμε στὴν ἐκπομπή μας. **Τὸ ὑλικὸ σας αὐτὸ μπορεῖτε νὰ μᾶς τὸ στέλνετε μαζὶ μὲ τὰ στοιχεῖά σας καὶ ἓνα σύντομο βιογραφικὸ σας, εἴτε ταχυδρομικῶς στὴ διεύθυνσή μας **Ἄμοργοῦ 6B, Τ.Κ. 38500, Βόλος**, εἴτε ψηφιακῶς στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση τοῦ Τομέα Ψαλμικῆς, **tomeaspsaltikis**, μία λέξη, ὅπως ἀκούγεται, **@acadimia acadimia.org**, ὅλα τὰ γράμματα μὲ μικροὺς λατινικοὺς χαρακτήρες.**

Στὴ σημερινὴ ἐκπομπή, κατὰ πὶς μουσικὲς γέφυρες, θὰ ἀκούσουμε ἐκλεκτὲς βυζαντινὲς καὶ μεταβυζαντινὲς μελοποιήσεις ἀγιορειτῶν μελουργῶν, ἀπὸ ἓνα παλαιότερο, ἐξαιρετικὸ, ψηφιακὸ δίσκο, μὲ τίτλο «Ἄγιορεῖτες Μελουργοὶ - Α΄». Τὸν δίσκο ἠχογράφησε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1997, στὰ *studio* τοῦ Μεγάλου Μουσικῆς Ἀθηνῶν, καὶ κυκλοφόρησε τὸ ἴδιο ἔτος, ὁ γνωστὸς Χορὸς Ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλμικῆς Τέχνης», μὲ διδάσκαλο καὶ χοράρχη τὸν ὁμότιμο, σήμερα, μουσικολόγο καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κ. Γρηγόριο Στάθη.

Τὰ μέλη πού θά ἀκουστοῦν, ἐκτός ἀπό τὸ ἀνωνύμως φερόμενο Κεκραγάριο σὲ ἦχο Πρῶτο, προέρχονται ἀπὸ τὴν μελοποιητικὴ γραφίδα τῶν ἀγιορειτῶν μοναχῶν καὶ μελουργῶν Ματθαίου Βατοπεδινοῦ, Ἰωάσαφ Διονυσιάτου, Κλήμεντος Μυπληναίου καὶ τοῦ περιφήμου Ἰωάννου Παπαδοπούλου τοῦ Κουκουζέλη.

Ἀπὸ κάποιες μελοποιήσεις πολὺ μεγάλης διάρκειας, ὅπως εἶναι τὸ Πασαπνοάριον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ὁρθρου σὲ Τρίτο ἦχο, τοῦ Κλήμεντος Μυπληναίου ἢ τὸ *Κεχαριτωμένη χαίρε* σὲ ἦχο Πρῶτο τοῦ Ἰωάννου Κουκουζέλη, θά ἀκούσουμε μόνον ἓνα μικρὸ ἀπόσπασμα.

1. ΜΑΪΣΤΟΡΕΣ ΨΤ - ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΜΕΛΟΥΡΓΟΙ Α', Νο 1α.

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, ὅσοι ἔχετε παρακολουθήσατε πὺς δύο προηγούμενες ἐκπομπές μας, θά θυμᾶστε ὅτι μιλήσαμε γιὰ τὴ σχέση τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης μὲ τὸ ὀρθόδοξο λατρευτικὸ ἦθος καὶ γιὰ τὴ θέση τῆς μουσικῆς στὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες καὶ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Μάλιστα, ἰδιαιτέρως λόγος ἔγινε στὴν τελευταία μας ἐκπομπή γιὰ τὴν Ψαλμωδία στὸ μέγα Μυστήριον τῆς Θείας Λειτουργίας.

Τὴν περασμένη φορά, κλείσαμε τὴν ἐκπομπή μας, ἀγαπητοὶ φίλοι, ἀναγνωρίζοντας ὅτι εἶναι πολὺ εὐκόλο νὰ κάθεται κανεὶς σὲ ἓνα μικρόφωνο καὶ νὰ προβαίνει σὲ καταγγελτικὲς διαπιστώσεις, χωρὶς νὰ προτείνει λύσεις καὶ ὅτι καὶ ἐμεῖς ὀφείλουμε, πέρα ἀπὸ πὺς διαπιστώσεις καὶ πὺς παρατηρήσεις μας, νὰ προτείνουμε λύσεις, ἀλλιῶς, κινδυνεύουμε νὰ θεωρηθοῦμε, ὅτι ἔχουμε ἀναλάβει ρόλο τοῦ κριτοῦ τῶν πάντων. Ἔτσι, δεσμευθήκαμε ὅτι σήμερα θά προχωρήσουμε σὲ προτάσεις.

Τί καλὸ καὶ χρήσιμο θά μποροῦσε νὰ γίνῃ τώρα γιὰ τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη;

Πολλὰ πράγματα ἔχουν ἐπιτευχθεῖ πὺς τελευταῖες τρεῖς - τέσσαρες δεκαετίες, μὲ πρωτοβουλίες τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (τὸ ὁποῖο πρωτοστατεῖ οὐσιαστικά, ὡς θεσμικὸ ὄργανο) ἀλλὰ καὶ ἄλλων μουσικολογικῶν καὶ ἱεροψαλτικῶν φορέων. Ὑπάρχουν, ὅμως, πολλὰ ἀκόμη, πού *χρειάζονται τὴν προσοχή μας.* Δυὸ - τρεῖς μελετημένες κινήσεις, μὲ πραγματικὸ ἐνδιαφέρον, σεβασμὸ στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ φόβο Θεοῦ, θά ἀποκαθιστοῦσαν εὐκόλα τὴν Ψαλτικὴ, ὡς λατρευτικὴ τέχνη, στὴ θέση πού τῆς προσέδωσε ἡ πνευματέμφορη πατερικὴ ἐμπειρία καὶ θά βοηθοῦσαν οὐσιαστικά στὴν πολυπόθητη καὶ ζητούμενη λατρευτικὴ ἀνανέωση.

Θά προχωρήσουμε, σήμερα, σὲ προτάσεις μὲσω τῆς ἐκπομπῆς μας. Ἐδῶ, τώρα, θά ποῦμε μόνον, ὅτι πρέπει νὰ ἀναληφθοῦν συντονισμένες καὶ ὁμαδικὲς πρωτοβουλίες.

2. ΜΑΪΣΤΟΡΕΣ ΨΤ - ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΜΕΛΟΥΡΓΟΙ Α', Νο 1β ἢ 1γ.

Ἐνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα προβλήματα τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης στὶς μέρες μας εἶναι ὅτι παρατηρεῖται θλιβερὴ λειψανδρία στὰ ἱεροψαλτικὰ ἀναλόγια τῶν ἱερῶν Ναῶν. Τὸ πρόβλημα εἶναι ἰδιαιτέρως ἔντονο στὴν ἐπαρχία. Ἐνας μόνος, κατάμονος, ψάλτης σὲ κάθε ψαλτήρι, προσπαθεῖ μὲ πὺς δυνάμεις του νὰ ὑπηρετήσῃ στὴ διεξαγωγὴ τῆς Θείας Λατρίας. Πολλὲς φορές ἀπουσιάζει καὶ αὐτὸς ὁ β' ψάλτης (ὁ λεγόμενος ἀριστερὸς ψάλτης). Τί μπορεῖ νὰ γίνῃ γι' αὐτὸ τὸ πρόβλημα;

Πρὶν ποῦμε, τί μπορεῖ νὰ γίνῃ γι' αὐτὸ τὸ πρόβλημα, ἐπιτρέψτε μας, ἀγαπητοὶ φίλοι τῆς ἐκπομπῆς μας, νὰ ἐξηγήσουμε πρῶτα, γιὰτὶ εἶναι πρόβλημα:

Ἡ ἀπογύμνωση τῶν ἱερῶν μας Ναῶν ἀπὸ ψάλτες ἀποτελεῖ μιὰ πραγματικὰ μεγάλη ἐκτροπή ἀπὸ τὴν ψαλτικὴ παράδοση, ἡ ὁποία ἴσως ἔχει πῆς αἰτίες τῆς στῆ δύσκολη ἐποχὴ τῆς τουρκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ ἑλληνισμοῦ οἱ ἀντίξοες συνθήκες δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἀνατροπὴ αὐτῆς τῆς κατάστασης. Σήμερα, ἡ ἀπουσία Χοροῦ ψαλτῶν, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους καὶ πλέον κεντρικοὺς ναοὺς τῶν ἀστικῶν κέντρων, διαμορφώνει -ὡς μὴ ὀφείλε- τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη σὲ μονοφωνικὸ ἄσμα, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ χαρακτήρας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Μουσικῆς εἶναι ἐκ παραδόσεως «χορικός», δηλαδή, ὁμάδα ψαλτῶν ψάλλει ἀπὸ κοινοῦ -«ἀπὸ Χοροῦ», ὅπως λέγεται- τοὺς ὕμνους. Ὅμως, ὁ ἕνας μόνος ψάλτης (στὴν καλλίτερη τῶν περιπτώσεων μὲ συνοδεία μερικῶν ἰσοκρατῶν) ἀδυνατεῖ νὰ ἀντεπεξέλθει στὶς ρυθμικὲς καὶ χρονικὲς προδιαγραφές τῶν βυζαντινῶν μελῶν. Ὡστε, κατ' αὐτὸν τὸ τρόπο, καταστρέφεται ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ χρονικὴ ἀγωγή τῶν μελοποιήσεων, καὶ οἱ ψαλτικὲς ἐρμηνεῖες ἐκπίπτουν σὲ βραδείες καὶ δυσκίνητες ἐκτελέσεις, πού ταλαιπωροῦν τὸ ἐκκλησίασμα. Ἐπιπλέον, ἡ βραδύτητα τῶν μελῶν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι κουράζει, ἔχει καὶ ἄλλη τραγικὴ συνέπεια, τὴν ἀλόγιστη χρονικὴ παράταση τῆς διάρκειας τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καὶ μάλιστα τῆς Θείας Λειτουργίας, αὐτὸ πάλι μὲ τὴ σειρά του ἀναγκάζει τοὺς κληρικοὺς ἢ τοὺ ψάλτες νὰ προχωροῦν σὲ παραλείψεως βασικῶν μερῶν τῶν Ἀκολουθιῶν, ὡς δῆθεν μὴ ἀναγκαῖα.

Ἐνὸς κακοῦ μύρια ἔπονται:

Στὴν προσπάθεια συντόμευσης τῆς διάρκειας τῶν Ἀκολουθιῶν οἱ ψάλτες ἀποφεύγουν τὰ κλασσικὰ μέλη, ὡς δῆθεν ἀργὰ καὶ ἀνιαρά, γεγονός πού ἐπιφέρει σταδιακὴ κατάργησή τους, καὶ καταφεύγουν σὲ σύνθεση νέων, μικρότερων καὶ κατώτερων ποιοτικῶς μελοποιήσεων, ἐφ' ὅσον αὐτὲς δὲ βασίζονται στὴν ἀπὸ αἰῶνων παραδεδωμένη μελοποιητικὴ παράδοση τῶν Γενῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μελοποιίας (τοῦ Εἰρμολογικοῦ, Σπηχηρατικοῦ καὶ Παπαδικοῦ Γένους). Ἔτσι, ἐπῆλθε σταδιακὴ ἀποξένωση ἀπὸ πῆς κλασσικὲς δομὲς τῶν μελωδημάτων, ἔπαψε ἢ εὐλογημένη «μίμηση» τῶν παλαιῶν διδασκάλων καὶ καταλήξαμε σὲ δημιουργίες καινοφανῶν συνθέσεων μὲ, κακῶς νοούμενες, πρωτοτυπίες καὶ ἀνείπωτους ἐκμοντερνισμούς, οἱ ὁποῖοι ἀποκλίνουν εἴτε πρὸς δυτικὲς, εἴτε πρὸς ἀνατολίτικες τεχνοτροπίες, παντελῶς ξένες πρὸς τὸ ἦθος καὶ ὕφος τῆς Ὁρθόδοξης Λατρείας. Τὸ πρᾶγμα ἐπέφερε ἀλλοιώσεις ἀκόμη καὶ στὶς βυζαντινὲς μουσικὲς κλίμακες, πού πλέον γίνονται ὁλοένα καὶ περιπλοκώτερες, μεμιγμένες μὲ χίλια δυὸ στοιχεῖα ἐξωτερικῆς μουσικῆς: πότε μὲ ἀραβοπερσικὰ μακάμ, πότε μὲ συγκερασμένες εὐρωπαϊκὲς κλίμακες καὶ πότε μὲ ἐλευθεριάζουσες φόρμες δημοτικῶν ἢ λαϊκῶν τραγουδιῶν. Ἐπιπλέον, οἱ ἀκρότητες στὴ φωνητικὴ ἔκταση τῶν μελῶν, οἱ μετεωρισμοὶ καὶ οἱ ἐπιδεικτικὲς ἀκροβασίες σὲ ἀνεπίτρεπτες φωνητικὲς περιοχὲς ἐκφυλίζουν ἀκόμη περισσότερο τὰ μέλη, ἐνῶ τὴν ἄλλειψη κλασσικῶν μουσικῶν μοτίβων, ἐπομένως τὴν ἀπουσία μέλους, καλοῦνται νὰ ἀναπληρώσουν οἱ ἄμετροι λαρυγγισμοὶ καὶ οἱ προκλητικὲς ἐπιδείξεις φωνητικῆς εὐλυγισίας.

Ὅλες αὐτὲς οἱ παρεκκλίσεις, λοιπόν, προέρχονται ἀπὸ τὴν ἄλλειψη Χορῶν ψαλτῶν στοὺς ἱερούς μας Ναοὺς;

Τὸ πιστεύω ἀκράδαντα καὶ θὰ μποροῦσα νὰ φέρω πλεῖστα ὅσα ἐπιχειρήματα καὶ ἀποδείξεις, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Στὶς ἀμέσως ἐπόμενες ἐκπομπὲς θὰ μιλήσουμε λεπτομερῶς γιὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ θὰ ἐπανέλθουμε σὲ αὐτὸ τὸ θέμα.

Ὡραία, ἂς δοῦμε τότε σήμερα, ποιά μέτρα μποροῦμε νὰ λάβουμε γιὰ νὰ λύσουμε τὸ συγκεκριμένο πρόβλημα.

Εὐχαρίστως, ἀφοῦ κάνουμε, ὁμως, πρῶτα ἓνα σύντομο μουσικό διάλειμμα, νὰ ξεκουράσουμε τοὺς ἀκροατὲς μας.

3. ΜΑΪΣΤΟΡΕΣ ΨΤ - ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΜΕΛΟΥΡΓΟΙ Α', Νο 2α.

Ποιά μέτρα μποροῦμε, λοιπόν, νὰ προτείνουμε γιὰ νὰ ἀρχίσει νὰ ξεπερνιέται σταδιακὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἔλλειψης ἱεροψαλτῶν καὶ κυρίως τῆς ἔλλειψης ψαλτικῶν Χορῶν ἀπὸ τοὺς ἱερούς μας Ναοὺς;

Ἀριάδνη, θὰ μοῦ ἐπιτρέψεις νὰ ξεκινήσω μὲ δυὸ διαπιστώσεις. Ἡ μία εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀναφέραμε στὴν ἀρχὴ τῆς σημερινῆς μας ἐκπομπῆς, ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν γίνεῖ πολλὰ καὶ σοβαρὰ θετικὰ βήματα. Ἡ ἄλλη εἶναι ὅτι ἡ ἀνθιση τῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα Σχολῶν Βυζαντινῆς Μουσικῆς, τόσο τῶν ἱερῶν Μητροπόλεων ἢ καὶ κάποιων ἱερῶν Ναῶν, ὅσο καὶ οἱ ἰδιωτικὲς τῶν Ὁδείων ἔχουν παράξει μεγάλο ἀριθμὸ πτυχιούχων καὶ διπλωματούχων Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Θετικά, νομίζω, συνέβαλαν καὶ συνεχίζουν νὰ συμβάλλουν, τὰ πολὺ σπουδαῖα Μουσικὰ Σχολεῖα τῆς χώρας, τὰ ὁποῖα κάτω ἀπὸ πῆς ἰδιαίτερα ἀντίξοες συνθῆκες ποὺ λειτουργοῦν, πάντοτε βρίσκουν τρόπους νὰ ὑπηρετοῦν τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ παράδοση καὶ τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη.

Βέβαια, πολὺ σωστὴ ἢ παρατήρηση.

Δὲν εἶναι, ὁμως, περίεργο, δὲν εἶναι ἄξιον ἀπορίας, γιὰτὶ ἐνῶ ὑπάρχουν πολλοὶ γνῶστες τῆς Ψαλτικῆς, δὲ φαίνεται αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς στὰ ψαλτήρια μας; Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πτυχιούχοι καὶ διπλωματοῦχοι δὲν ἐκκλησιάζονται ἢ ἐκκλησιάζονται χωρὶς νὰ πλαισιώνουν τὰ ψαλτικὰ ἀναλόγια; Νὰ τὸ πρῶτο ζήτημα, λοιπόν. Γιὰτὶ δὲν προβληματίζει κανέναν ὅτι ὑπάρχουν γνῶστες τῆς Ψαλτικῆς, οἱ ὁποῖοι δὲν προστρέχουν νὰ στελεχώσουν ἓνα Χορὸ ψαλτῶν; Ἡ ἀπάντηση σὲ αὐτὸ το ἐρώτημα, θὰ μποροῦσε νὰ ὀδηγήσει σὲ κάποιες λύσεις.

Ἄραγε, φταίει ἡ ἀδιαφορία τῶν διορισμένων ψαλτῶν νὰ μαζέψουν κοντὰ τοὺς συνεργάτες;

Μήπως εὐθύνεται καὶ ἡ ποιμαντικὴ ἀδιαφορία τῶν κληρικῶν μας; Ἄν, πάτερ μου, γνωρίζεις ὅτι στὴν ἐνορία σου ἔχεις 4-5 ἀνθρώπους, ποὺ ξέρουν νὰ ψάλλουν, καὶ αὐτοὺς δὲν τοὺς ἔχεις κοντὰ σου, βοηθοὺς στὸ λατρευτικὸ καὶ ποιμαντικὸ σου ἔργο, δὲ δικαιολογεῖσαι. Ἀκόμη καὶ ἂν οἱ ψάλτες τοῦ Ναοῦ σου εἶναι δύστροποι καὶ δὲ θέλουν ἄλλο δίπλα τους, μὴν ξεχνᾷς ὅτι εἶσαι ἐσὺ ὁ Προϊστάμενος καὶ ὅτι ἡ πνευματικὴ εὐθύνη ἐναντι τοῦ ποιμνίου σου εἶναι πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ πῆς διαπροσωπικὲς ἰσορροπίες.

Πρῶτο βῆμα, λοιπόν, ἢ γνώση τοῦ ποιμνίου μας καὶ ἡ ἀξιοποίηση τῶν προσώπων ὡς πρὸς τὴν Ψαλτικὴ, εἴτε προσεγγίζοντας ὅσους ἤδη γνωρίζουν, εἴτε προτρέποντας ἄλλους νὰ ξεκινήσουν τὴν ἐκμάθησή της, ἀκόμη καὶ ἰδρύοντας μιὰ μικρὴ σχολὴ στὴν ἐνορία μας. Καὶ ἂν ἀκόμη κάποι τέτοιο δὲν εἶναι ἐφικτό, ἄς δεσμευθεῖ κάθε ναὸς νὰ ὀδηγεῖ κατ' ἔτος ἓνα, τουλάχιστον, παιδὶ τῆς ἐνορίας στὴν πλησιέστερη σχολὴ Βυζαντινῆς Μουσικῆς, μὲ κάλυψη τῶν μνηναιῶν διδασκτρῶν του, ὥστε σύντομα νὰ δημιουργηθοῦν σοβαροὶ ἐνοριακοὶ ψαλτικοὶ πυρῆνες.

Ἔτσι νὰ μεθοδεύσουμε τὴν κατάρτιση καὶ στελέχωση Χορῶν ψαλτῶν σὲ ὅλους τοὺς ἱερούς Ναοὺς καὶ μὲ ταυτόχρονη δραστηριοποίηση τῶν μαθητῶν τῶν Μουσικῶν Σχολείων καὶ τῶν σχολῶν Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῶν Ὁδείων κάθε περιοχῆς. Ἡ ἐνταξὴ τῶν ψαλτῶν σὲ Χορούς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Θείας Λατρείας ἐπιβάλλει ὑποταγὴ καὶ ὑπακοὴ στὸ σύνολο (ἀκόμη καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Πρωτοψάλτου καὶ Χοράρχου), ἐπιλογὴ κλασσικῶν καὶ λιτῶν βυζαντινῶν

μελῶν, ἀποφυγὴ φωνητικῶν καὶ ρυθμικῶν ἀκροτήτων, ἐνῶ, παράλληλα, καλλιεργεῖ τὴ συνεργασία, τὴν ἀγάπη, τὴν ταπεινώση, τὴν ὑπακοή καὶ τὴν πειθαρχία.

4. ΜΑΪΣΤΟΡΕΣ ΨΤ - ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΜΕΛΟΥΡΓΟΙ Α', Νο 2β.

Κωνσταντῖνε, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συναδέλφους ἱεροψάλτες, ποὺ ἀκοῦν τὴν ἐκπομπή μας, ἴσως ἰσχυριστοῦν ὅτι τὸ ψαλτικὸ πρόβλημα τῶν ἱερῶν μας Ναῶν εἶναι οικονομικὸ καὶ ἐργασιακό· ὅτι ἐφόσον δὲν λύνεται ὀριστικὰ τὸ ζήτημα τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῶν ψαλτῶν δὲν θὰ ἐπιλυθοῦν ποτὲ τὰ προβλήματα.

Ἀριάδνη, ποιὸς σῶφρων ἄνθρωπος δὲν θὰ ἤθελε νὰ εἶναι λυμένα αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ ζητήματα καὶ ὁ ἱεροψάλτης νὰ βρίσκεται καθημερινὰ στὸ Ναὸ του, ὄχι μόνον ψάλλοντας κατὰ πῆς ἱερὲς Ἀκολουθίες, ἀλλὰ καὶ διδάσκοντας καὶ καταρτίζοντας τὸ Χορὸ του καὶ βοηθώντας στὸ κατηχητικὸ καὶ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς ἐνορίας του. Αὐτὸ θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο. Ἀλλὰ, τὴ στιγμή κατὰ τὴν ὁποία κάτι τέτοιο εἶναι οικονομικῶς ἀδύνατο, πρέπει νὰ ἐνεργοποιηθοῦν ἄλλες εὐαίσθητες πτυχὲς τῶν πιστῶν, ὅπως εἶναι ἡ φιλοτιμία, ὁ ἐθελοντισμός, ἡ ἀνιδιοτέλεια, ὁ ζῆλος Κυρίου, ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν ἀδελφό... Τότε, μποροῦν νὰ γίνονται θαύματα. Παρόλα αὐτά, πάνω ἀπὸ ὅλα εἶναι ἡ παιδεία. Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ χρειάζεται κατάρτιση γιὰ νὰ δώσει καλοὺς κληρικούς καὶ καλοὺς ἱεροψάλτες.

Ἄρα, καταλήγουμε στὸ συμπέρασμα ὅτι πρέπει νὰ ληφθεῖ κεντρικὴ μέριμνα ἀπὸ τὴν ποιμένουσα Ἐκκλησία γιὰ τὴν ὑποστήριξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ψαλτικούς φορεῖς, ὅπως εἶναι οἱ διάφοροι σύλλογοι ἢ σύνδεσμοι ἱεροψαλτῶν καὶ ἡ Ὁμοσπονδία τους. Στὸ δεῦτερο μέρος τῆς ἐκπομπῆς μας οἱ προτάσεις μας θὰ γίνουν πρὸ συγκεκριμένες.

5. ΜΑΪΣΤΟΡΕΣ ΨΤ - ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΜΕΛΟΥΡΓΟΙ Α', Νο 4.

Β' ΜΕΡΟΣ

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, ἀκοῦτε τὴν ἐκπομπή, «Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή», μὲ τὸν Κωνσταντῖνο Καραγκούνη καὶ τὴν Ἀριάδνη Τσαλούχου.

Στὴ σημερινή μας ἐκπομπή προσπαθοῦμε νὰ βροῦμε τρόπους ἐνίσχυσης καὶ ὑποστήριξης τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης -θέλουμε καὶ πῆς δικές σας προτάσεις ἢ ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ θέματος, ἀγαπητοὶ ἀκροατές- φυσικά..., προκειμένου ἡ λατρευτικὴ μας μουσικὴ νὰ βρεῖ τὸ ρόλο ποὺ τῆς ἀρμόζει μέσα στὴ Θεία Λατρεία μας καὶ νὰ μπορέσει νὰ δώσει τὸ μέγιστο τῶν ποιμαντικῶν καὶ κατηχητικῶν δυνατοτήτων της.

Ἐποσχέθηκαμε συγκεκριμένες προτάσεις, Κωνσταντῖνε.

Εἴπαμε, ὅλα εἶναι θέμα παιδείας. Πρῶτα - πρῶτα:

- Νὰ ἀναβαθμιστοῦν οἱ Σχολὲς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ νὰ διδάσκονται ἀπαρεγκλίτως τὰ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα Τυπικοῦ, Λειτουργικῆς, Ὑμνογραφίας, Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ Ἀπαγγελίας Ἀναγνωσμάτων ἀπὸ εἰδικούς καθηγητές, αὐτὰ τὰ μαθήματα ποὺ ἤδη προβλέπονται ἀπὸ τὰ σχετικὰ κρατικὰ Προγράμματα Σπουδῶν. Ἐγὼ θεωρῶ, ὅμως, ὅτι πλέον ἀπαιτεῖται ἡ ἀνακατάστρωση τῶν Προγραμμάτων Σπουδῶν τῶν σχολῶν Ψαλτικῆς Τέχνης, μὲ ἐμπλουτισμὸ αὐτῶν μὲ θεολογι-

κά, λειτουργιολογικά και μουσικολογικά μαθήματα· μαθήματα ουσίας, όχι διακοσμητικά, διδασκόμενα από έγκυρους δασκάλους, όχι απλώς βαθμολογούμενα για λήψη πτυχίου. (Να επαινέσουμε εδώ τη γειτονική μας, φίλη χώρα, Άλβανία, όπου ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος ίδρυσε Σχολή Ψαλτικής, πενταετούς φοιτήσεως, με πρόγραμμα σπουδών πέντε ημερών την εβδομάδα, πέντε ωρών μαθημάτων την ημέρα και με οικότροφους σπουδαστές. Μήπως εκείνος βλέπει πολύ μακριά;)

- ♦ Φυσικά. Έπειτα. Θα πρέπει να αξιοποιηθεί όλο, ει δυνατόν, το διαθέσιμο διδακτικό δυναμικό του χώρου της Ψαλτικής, χωρίς φατριασμούς και αποκλεισμούς πολύτιμων προσώπων με ζήλο και πόθο προσφοράς και διακονίας, με μόνο το πρόσχημα ότι ο τάδε ή ο δείνα δεν είναι ημέτερος, ή ότι δεν είναι του ημετέρου ιεροψαλτικού ύφους. Αλλοίμονο... Έτσι, θα καταστή δυνατή ή εξαστομικευμένη ή έστω ολιγομελής και προσαρμοσμένη διδασκαλία της Ψαλτικής Τέχνης σε κάθε ομάδα μαθητών, αναλόγως με την ηλικία, το φύλο και τις μαθησιακές ικανότητες αυτών.
- ♦ Θα μπορούσε ακόμη να θεσπισθούν τακτικά, δωρεάν και υποχρεωτικά, σεμινάρια και βιωματικά εργαστήρια για ιεροψάλτες και κληρικούς επί λειτουργικών, τελετουργικών, μουσικών και άλλων θεμάτων, όπως π.χ. ποιμαντικής, ακόμη και γραμματικής επιμόρφωσης (στην αρχαία ελληνική γλώσσα), καθώς γίνονται σε όλες τις σοβαρές επιστήμες και τέχνες, μάλιστα, με ουσιαστικές εξετάσεις και προσαρμοσμένα Προγράμματα Σπουδών.
- ♦ Πολύ καλή πρόταση. Πρέπει, ακόμη, να προχωρήσει η Έκκλησία σε αποδέσμευση των πτυχίων και διπλωμάτων των παραγωγικών σχολών Ψαλτικής από τους «άναγνωρισμένους» κρατικούς τίτλους σπουδών, οι οποίοι είναι καλοί να προσδώσουν έγκυκλοπαιδικές γνώσεις περί την Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Μουσική, αλλά αδυνατούν να καταρτίσουν ιεροψάλτες. Με άλλα λόγια, προτείνουμε τη σύνδεση των πτυχίων των παραγωγικών σχολών Ψαλτικής με τη λατρευτική πράξη, με υποχρεωτική συμμετοχή των σπουδαστών σε Χορούς Ψαλτών και πρακτική άσκηση καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών τους, χωρίς τα όποια να μην είναι δυνατή ή λήψη σχεπικού τίτλου και ή πρόσληψη στους ιερούς Ναούς.
- ♦ Άκριβώς. Όστε, οι σπουδαστές των Σχολών Βυζαντινής Μουσικής να μην παίρνουν Πτυχίο, αν δε φέρουν βεβαίωση διετούς, τουλάχιστον, συμμετοχής σε κάποιο ιεροψαλτικό αναλόγιο, υπό την ευθύνη και καθοδήγηση ενός έμπειρου ιεροψάλτου, όπως επίσης, οι σπουδαστές των Σχολών Βυζαντινής Μουσικής να μην παίρνουν Δίπλωμα, αν δεν προσκομίζουν βεβαίωση παρακολούθησης των σεμιναρίων και των βιωματικών εργαστηρίων, για τα όποια κάναμε λόγο μόλις πριν. Μάλιστα, οι ιεροψάλτες που θα έχουν παρακολουθήσει τα διετή σεμινάρια και βιωματικά εργαστήρια να παίρνουν ειδική πιστοποίηση, ώστε να εντάσσονται σε ένα μητρώο, βάσει του οποίου θα μπορούν να αναλαμβάνουν την καθοδήγηση νέων μαθητευόμενων ιεροψαλτών στο αναλόγιό τους.
- ♦ Έγώ θα τολμούσα, Αριάδνη, να προτείνω και τη θέσπιση ενός νέου τύπου Τίτλου Σπουδών, ο οποίος να είναι συνδεδεμένος με τη λατρευτική πράξη, οι εξετάσεις για τη λήψη του να είναι μακροχρόνιες, εκτός δε από θεωρητικές και πρακτικές να γίνονται επί ιεροψαλτικού αναλογίου σε πραγματικό λατρευτικό χρόνο. Όστε, ο τίτλος αυτός να πιστοποιεί ιεροψαλτική γνώση και δεξιότητα και όχι απλώς γνώση του σημειογραφικού συστήματος της Βυζαντινής Μουσικής.

- ♦ *Νὰ τολμήσουμε καὶ ἀκόμη περισσότερο; Φυσικά, νὰ τολμήσουμε, γιατί ὄχι;* Ἐ, λοιπόν, ἡ μισθολογικὴ ἀναπροσαρμογὴ τοῦ μισθοῦ τῶν ἱεροψαλτῶν ἀπὸ τοὺς Ναοὺς τοὺς νὰ εἶναι ἐξαρτημένη ἀπὸ τὴν ἐπιμόρφωσή τους στὰ προαναφερθέντα σεμινάρια καὶ βιωματικὰ ἐργαστήρια *καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιφόρτιση καθοδήγησης ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου τοὺς νέων μαθητευόμενων ἱεροψαλτῶν.*

Ἄς κάνουμε ἓνα διάλειμμα...

6. ΜΑΪΣΤΟΡΕΣ ΨΤ - ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΜΕΛΟΥΡΓΟΙ Α', Νο 3α.

Ἄς ἐπανέλθουμε καὶ μὲ ἄλλες ἀκόμη προτάσεις...

- ♦ Θὰ μπορούσε σὲ κάθε πόλη ἢ ἔστω σὲ κάθε Μητρόπολη νὰ ὀριστεῖ ἓνα μικρὸ ψαλτικὸ κλιμάκιο 8-10 Ψαλτῶν, τὸ ὁποῖο θὰ περιοδεύει τὴν ἐπαρχία ἢ τοὺς μικρότερους Ναοὺς τῶν πόλεων, μεταφέροντας τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη ἐκεῖ, εἴτε κατὰ πῖς πανηγύρεις τῶν ἱερῶν Ναῶν, εἴτε κατὰ πῖς Κυριακὲς -κάθε Κυριακὴ σὲ διαφορετικὸ Ναό-, προκειμένου νὰ τελεῖται ὑποδειγματικὰ ἡ Θεία Λατρεία καὶ νὰ δελεάζονται οἱ πιστοὶ νὰ ἀσχοληθοῦν σοβαρὰ μὲ τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη.
- ♦ *Νὰ συγκροτηθεῖ σὲ κάθε Μητρόπολη ἓνας φορέας μουσικολογικῆς ἐρευνας καὶ μελέτης τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης τῆς περιοχῆς, πέρα ἀπὸ τὸν τοπικὸ Σύνδεσμο Ἱεροψαλτῶν- ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιμελεῖται τὴν πραγματοποίηση τῶν σεμιναρίων καὶ βιωματικῶν ἐργαστηρίων, θὰ γνωμοδοτεῖ ἐπὶ λειτουργικῶν καὶ τελετουργικῶν ζητημάτων καὶ θὰ συνεργάζεται μὲ τὸν τοπικὸ Σύνδεσμο Ἱεροψαλτῶν καὶ πῖς Σχολὲς Ψαλτικῆς Τέχνης.*
- ♦ *Νὰ ὀριστεῖ ἓνας Ναός ἀνὰ ἱερὰ Μητρόπολη, στὸν ὁποῖο θὰ τελοῦνται πειραματικὰ πλήρεις οἱ ἱερὲς Ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου μὲ ὑποδειγματικὸ τρόπο καὶ ἀπόλυτη τήρηση τῶν διατάξεων τοῦ Τυπικοῦ, ὄχι κολοβωμένες, μὲ τὴν ἱεροπρέπεια καὶ μυσταγωγία ποὺ ἀναζητᾷ σπῖς πλησιόχωρες Μονὲς πλῆθος κόσμου, τὸ ὁποῖο ἐγκαταλείπει κάθε Κυριακὴ τὴν ἐνορία του καὶ ἐκκλησιάζεται σὲ αὐτές. Ἡ ραδιοφωνικὴ ἢ τηλεοπτικὴ ἀναμετάδοση αὐτῶν τῶν Ἀκολουθιῶν θὰ διαμόρφωνε σαφῶς νέα λατρευτικὰ καὶ μουσικὰ ἦθη.*

Ἐδῶ ὑπάρχουν ὀρισμένες προϋποθέσεις:

- *Ὁ ναός νὰ εἶναι σχετικὰ προσβάσιμος, ὄχι ἀπομακρυσμένος ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς πόλης.*
- *Νὰ μὴν εἶναι ἐνοριακὸς ναός, γιὰ νὰ μὴν διαταράσσονται οἱ ἐνοριακὲς ἰσορροπίες. Μπορεῖ νὰ εἶναι ναός μὲ δεύτερο ὑπόγειο ναὸ ἢ νὰ ἐπιλεγεῖ ναός ἐνορίας μὲ μικρὸ ἐκκλησίασμα, ἢ ὁποῖα χρειάζεται ποιμαντικὴ καὶ λατρευτικὴ τόνωση.*
- *Ἡ τοποθέτηση ἱερῶν / ἱεροψαλτῶν στὸν ἐπιλεγέντα ναὸ νὰ εἶναι ἐθελοντικὴ. Δὲν ἐννοοῦμε μὴ ἀμοιβόμενη, ἀλλὰ οἰκειοθελής.*
- *Ἡ τέλεση τῶν Ἀκολουθιῶν θὰ πρέπει νὰ γίνεταί μὲ Χοροὺς Ψαλτῶν καὶ Διάκονο. Οἱ δὲ συμμετέχοντες κληρικοὶ καὶ ἱεροψάλτες θὰ πρέπει νὰ ἔχουν παρακολουθήσει εἰδικὰ σεμινάρια τελετουργικῆς καὶ λειτουργικῆς προετοιμασίας.*
- *Ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἱεροψαλτῶν νὰ γίνεταί διὰ τοῦ ὀβολοῦ τῶν πιστῶν σὲ εἰδικὸ κουτί, τὸ ὁποῖο θὰ ἀνοίγεται στὸ τέλος τοῦ μήνα καὶ τὸ ἐμπεριεχόμενο ποσὸν θὰ κατανέμεται κατ' ἀξία σὲ ὅλα τὰ μέλη τῶν Χορῶν, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὸ πόσο μικρὸ ἢ μεγάλο εἶναι αὐτό.*
- *Ἡ διάρκεια τῶν Ἀκολουθιῶν νὰ ὀριστεῖ ἔτσι, ὥστε νὰ τελοῦνται τὸ Μεσονυχτικὸ 20-30*

λεπτά, ὁ Ὅρθρος 2-2,5 ὥρες καὶ ἡ Θεία Λειτουργία ὡς μία ὥρα. **Ἀκόμη, στὸ συγκεκριμένο νὰ τελοῦνται τουλάχιστον ἡ Θ' Ὑμνα καὶ πλήρης ὁ Ἑσπερινὸς τοῦ Σαββάτου.** Γενικότερα, προσωπικὰ θεωρῶ ὅτι πρέπει νὰ ἀναβαθμιστεῖ ἡ Ἀκολουθία τοῦ κυριακάτικου Ὅρθρου, ὥστε νὰ διατηρήσει τὸν δοξολογικὸ, προσευχητικὸ, ἀλλά, κυρίως, τὸν διδασκατικὸ χαρακτήρα του, λόγω τοῦ θεολογικοῦ περιεχομένου τῶν Κανόνων καὶ λόγω τοῦ θεολογικοῦ περὶ Ἀναστάσεως βάθους τῶν Ἑωθινῶν Εὐαγγελίων, Ἐξαποστειλαρίων καὶ Δοξαστικῶν τροπαρίων, ποῦ ψάλλονται σὲ αὐτόν. Διὰ τοῦ Ὅρθρου ἡ Θεία Λατρεία συνδέεται μὲ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ μὲ τὸ ἑορταζόμενον κάθε ἡμέρα πρόσωπο ἢ γεγονός. **Παράλληλα, ὅπως εἶπαμε καὶ στὴν περασμένη μας ἐκπομπή, θὰ πρέπει νὰ ἀπλοποιηθεῖ ἡ Θεία Λειτουργία ὥστε νὰ ἐπιτελεῖται σωστὰ ὡς Μυστήριον, χωρὶς περιττὰ μουσικὰ καὶ τελετουργικὰ ἐπιβαρύνσεις.**

7. ΜΑΪΣΤΟΡΕΣ ΨΤ - ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΜΕΛΟΥΡΓΟΙ Α', Νο 3β.

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ὁλοκληρώσουμε καὶ τὴ σημερινή μας ἐκπομπή μὲ μία παρατήρηση: Πρὶν ἀπὸ σαράντα καὶ πλέον χρόνια, τὸ ἔτος 1971, ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης, ἀρχιμανδρίτης ἀκόμη τότε καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, δημοσίευσε ἕνα τευχίδιο μὲ τίτλο «Ἐγχειρίδιον Ἱεροψάλτου - Βασικαὶ τοῦ Ἱεροψάλτου ὑποχρεώσεις ὡς συμβολὴ εἰς τὴν λειτουργικὴν ἀναγέννησιν». Ἐκτοτε, ἔχουν γραφεῖ πολλὰ ἀκόμη γιὰ τὴ θέση τοῦ Ἱεροψάλτου καὶ τῆς Ψαλτικῆς στὴ Θεία Λατρεία. Δυστυχῶς, ὅμως, σήμερα, σαράντα τόσα χρόνια μετὰ, βρισκόμαστε ἐδῶ νὰ συζητᾶμε ξανά τὰ ἴδια ἀκριβῶς πράγματα, νὰ προσπαθοῦμε νὰ ἐπιλύσουμε τὰ ἴδια ἀκριβῶς προβλήματα, ποῦ ἀκόμη δὲν ἔχουν ἐπιλυθεῖ. Ἄς ἀναρωτηθοῦμε, γιατί;

8. ΜΑΪΣΤΟΡΕΣ ΨΤ - ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΜΕΛΟΥΡΓΟΙ Α', Νο 5.

ΑΠΟΦΩΝΗΣΗ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, ἀκούσατε τὴν ἐκπομπή, «Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή», μὲ τὸν Κωνσταντῖνο Καραγκούνη καὶ τὴν Ἀριάδνη Τσαλούχου.

Στὴ σημερινὴ ἐκπομπή, κατὰ πῶς μουσικὰς γέφυρες, ἀκούσαμε ἐκλεκτὰς βυζαντινὰς καὶ μεταβυζαντινὰς μελοποιήσεις ἀγιορειτῶν μελουργῶν, ἀπὸ ἕνα παλαιότερο, ἐξαιρετικὸ, ψηφιακὸ δίσκο, μὲ τίτλο «Ἀγιορεῖτες Μελουργοὶ - Α'». Τὸν δίσκο ἠχογράφησε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1997, στὰ *studio* τοῦ Μεγάρου Μουσικῆς Ἀθηνῶν, καὶ κυκλοφόρησε τὸ ἴδιο ἔτος, ὁ γνωστὸς Χορὸς Ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», μὲ διδάσκαλο καὶ χοράρχη τὸν ὁμότιμο, σήμερα, μουσικολόγο καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κ. Γρηγόριο Στάθη.

Τὰ μέλη ποῦ ἀκούστηκαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀνωμόμως φερόμενο Κεκραγάριο σὲ ἦχο Πρῶτο, προέρχονται ἀπὸ τὴν μελοποιητικὴ γραφίδα τῶν ἀγιορειτῶν μοναχῶν καὶ μελουργῶν Ματθαίου Βατοπεδινού, Ἰωάσαφ Διονυσιάτου, Κλήμεντος Μυτιληναίου καὶ τοῦ περίφημου Ἰωάννου Παπαδόπουλου τοῦ Κουκουζέλη.

Άγαπητοὶ ἀκροατές, ὑπενθυμίζουμε, ὅτι μπορείτε νὰ ἀφήνετε τὰ μηνύματά σας, πὺς παρατηρήσεις ἢ πὺς ἀπορίες σας, στὸ τηλεφωνικὸ κέντρο τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, καλῶντας τὸν ἀριθμὸ 210-7298222, ἀπὸ πὺς 7 τὸ πρωὶ ἕως πὺς 8 τὸ βράδυ ἢ, ἀκόμη, μπορείτε νὰ καλεῖτε τὸ τηλέφωνο 6947774647 τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς ἐκπομπῆς.

Ἐπίσης, μπορείτε νὰ μᾶς στέλνετε προσωπικοῦς σας δίσκους ἢ ἠχογραφήσεις σας Ψαλτικῆς, πὺς ὁποῖες εὐχαρίστως θὰ παίζουμε στὴν ἐκπομπή μας. Τὸ ὑλικὸ σας αὐτὸ μπορείτε νὰ μᾶς τὸ στέλνετε μαζὶ μὲ τὰ στοιχεῖα σας καὶ ἕνα σύντομο βιογραφικὸ σας, εἴτε ταχυδρομικῶς στὴ διεύθυνσή μας Ἄμοργοῦ 6B, Τ.Κ. 38500, Βόλος, εἴτε ψηφιακῶς στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση τοῦ Τομέα Ψαλτικῆς, tomeaspsaltikis, μίᾶ λέξη, ὅπως ἀκούγεται, @acadimia acadimia.org, ὅλα τὰ γράμματα μὲ μικροὺς λατινικοὺς χαρακτήρες.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε ποὺ ἤσασταν καὶ σήμερα κοντὰ μας.

Καλὴ ἀντάμωση, πρῶτα ο Θεός, τὴν ἄλλη ἐβδομάδα, τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα.

Ἵως τότε, νὰ εἶστε ὅλοι καλά. **Χαίρετε.**